

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

УДК 658.589

Кара Ю.М., студентка 3 курсу
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

На сьогоднішній день велика кількість можливостей для інвестування в умовах ринкової економіки. Серед них найбільш поширене – інвестування коштів в основний капітал. Воно здійснюється у формі капітальних вкладень і включає в себе різноманітні витрати, а саме: на переозброєння підприємства, будівництво нових споруд, розширення та оновлення інструменту, інвентарю та придбання нового обладнання. Тому, мета даної роботи полягає в узагальненні особливостей економічного, соціального, науково-технічного, екологічного ефектів від реалізації інноваційного проекту.

Розробка інноваційної теорії економічного розвитку бере свій початок у 10–30-ті роки минулого століття у працях М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва і згодом розвинена Й. Шумпетером. Але найбільшого розширення набуває у 40–60-ті роки. В цей період дослідження мають більше практичного та прикладного спрямування, здійснюється розвиток і деталізація базових інноваційних ідей попереднього періоду, суттєве просування вперед теорії інновацій (Д. Берна, С. Кузнец, Б. Твісс, Дж. Брайт). У наш час економічний ефект впливає на інноваційні проекти, успішним економічним ефектом можна вважати кінцевий результат, саме він досягається безпосередньо за рахунок здійснення інвестицій. Він може виражатися у додатковій сумі товарообігу (обсягу продажу), валового або чистого доходу (прибутку), грошового потоку, тобто суми чистого прибутку і амортизаційних відрахувань з вартості матеріальних та нематеріальних активів фірми [1]. Якщо говорити про кількісне співвідношення показників результатів і витрат на їх досягнення, то саме ефективність діяльності характеризує даний процес. Залежно від урахованих результатів і витрат розрізняють різні види ефектів.

Найважливішим із видів ефектів є економічний. Його суть полягає у підвищенні безпосередньо економічної ефективності роботи підприємства, раціональному використанні ресурсів, збільшенні економічних цінностей підприємства та динаміки зростання.

Слід розрізняти економічний ефект за сферами його отримання, що необхідно враховувати при розрахунках загальної економічної ефективності, обґрунтуванні цін на науково-технічну продукцію, чи економічному стимулюванню учасників інноваційної діяльності. Залежно від сфери отримання розрізняють економічний ефект [2]:

1) від упровадження науково-технічних розробок, які спрямовані на створення прогресивних технологічних процесів, підвищення рівня автоматизації і механізації виробництва (ефект у сфері виробництва);

2) від виробництва та використання нових видів продукції з поліпшеними техніко-економічними параметрами (ефект у сфері споживання).

Окрім цього, аналіз ефективності інновацій проводиться за наступними показниками: прибутковості, ліквідності, платоспроможності. А для подальшого проектування та прогнозування інноваційної діяльності підприємства використовується підсумкова економічна оцінка.

Для того, аби встановити величину різниць результатів та інноваційних витрат безпосередньо за розрахунковий період, які приведені до початкового року, тобто вже з урахуванням дисконтування, використовується інтегральний ефект. У сучасній літературі також можна зустріти й інші назви даного ефекту, а саме: чиста приведена або чиста сучасна вартість, чистий дисконтований дохід, або чистий приведений ефект.

Існує норма рентабельності, яка становить саме ту норму дисконту, при якій величина дисконтованих доходів за певне число років стає рівним інноваційним вкладенням. Цей показник по-іншому характеризує рівень прибутковості конкретного інноваційного рішення, що виражається дисконтною ставкою, за якою майбутня вартість грошового потоку від інновацій приводиться до справжньої вартості інвестиційних засобів [2].

Показник норми рентабельності має інші назви: внутрішня норма прибутковості; внутрішня норма прибутку; норма повернення інвестицій [3].

Також одним із найпоширеніших показників оцінки ефективності інвестицій є період окупності. Цей підхід актуальний для галузей, які мають найбільш високі темпи науково-технічного прогресу і де поява нових технологій або виробів може швидко знецінити колишні інвестиції.

Необхідно зауважити, що для підвищення достовірності оцінювання сукупність економічних, соціальних, технічних та екологічних ефектів від реалізації інноваційних проектів має оцінюватися комплексно, за рахунок оцінювання інтегрального ефекту (узагальнено автором на рис. 1).

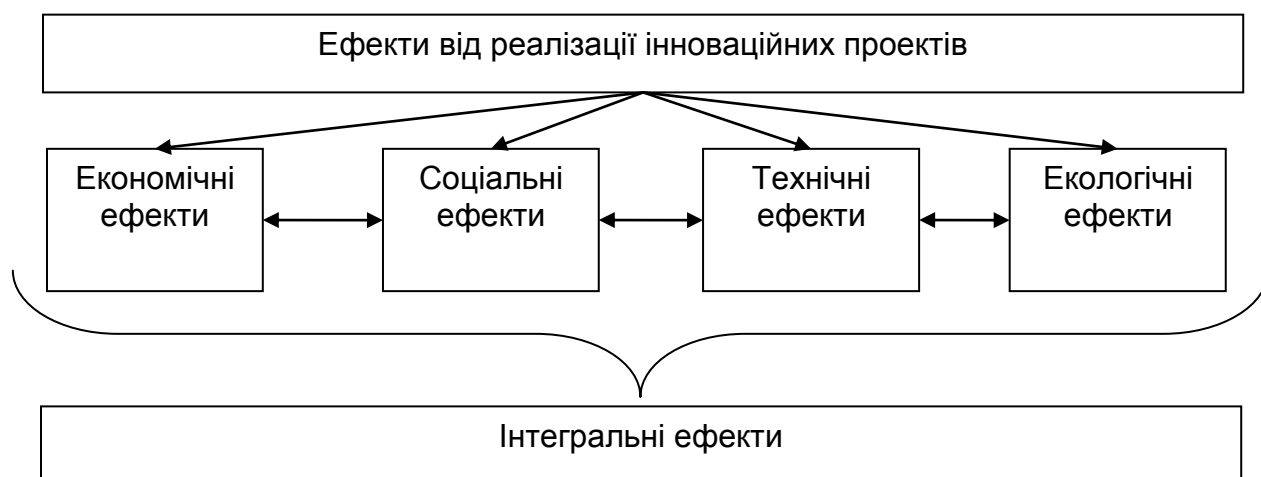

Рис. 1. Види ефектів від реалізації інноваційних проектів

З інтегральним ефектом тісно пов'язаний індекс рентабельності – показник прибутковості. Він становить співвідношення приведених доходів до приведених на цю ж дату інноваційних витрат. Наприклад, якщо інтегральний – позитивний, то індекс рентабельності $JR > 1$, тобто інноваційний проект - ефективний. Та якщо $JR < 1$, то поданий проект не буде прибутковим та не матиме ефективного впливу на діяльність підприємства [3].

Для оцінки ефективності інноваційних проектів на підприємстві також використовують науково-технічний ефект, перш за все, він становить приріст інформації, тобто отримання нових знань, щодо нововведень. Однак виміряти приріст інформації кількісно і визначити ступінь ефективності цього приросту практично не уявляється можливим [1].

Виходячи з цього, ефективність науково-технічних результатів оцінюється експертним шляхом, використовуючи різноманітні шкали характеристик. Наприклад, таких, як можливість практичної реалізації даного проекту, також рівень новизни, можливість її застосування на підприємстві та перспективність. У подальшому, на стадії практичного використання нових знань їх ефективність можна оцінити опосередковано через ефективність створених на основі цих знань нових товарів, обладнання, машин, технологій.

Для того, щоб оцінити вплив інновацій на рівень життя населення використовують соціальний ефект інноваційної діяльності. Він проявляється, насамперед, у вдосконаленні побутового середовища проживання населення та як було зазначено вище – у досягненні якісного рівня життя. Інноваційна діяльність призводить також до підвищення рівня освіти, до появи нових нематеріальних цінностей – культурних, етичних, естетичних [1]. Але оцінити соціальний ефект досить складно. Зазвичай обмежуються його якісним описом. Проте окремі компоненти соціальної ефективності можуть мати вартісну оцінку і відобразитися в розрахунках економічної ефективності проекту, наприклад: збільшення кількості робочих місць у регіоні, поліпшення житлових і культурно-побутових умов, покращення рівня здоров'я людей, збільшення їх вільного часу, зміна структури виробничого персоналу.

Ефективність діяльності характеризує кількісне співвідношення показників результатів і витрат на їх досягнення. Залежно від урахованих результатів і витрат розрізняють різні види ефектів. Аналіз ефективності інновацій проводиться за показниками прибутковості, ліквідності, платоспроможності. Підсумкова економічна оцінка інновацій використовується і для подальшого проектування, і для прогнозування інноваційної діяльності підприємства.

Отже, реалізація кожного інноваційного проекту довготривала та складна, але величина загального ефекту від проекту може в десятки чи навіть у сотні разів перевищувати понесені інвестиції та мати глобальний характер для підприємства чи навіть галузі. Тому для вигідної інвестиційної діяльності слід звертати увагу не лише на економічний ефект, а й на

науково-технічний, соціальний та екологічний, адже, підприємство – налагоджений механізм, де кожен аспект пов'язаний один з одним. Напрямом подальших досліджень стане розробка методичних підходів до оцінювання інтегрального ефекту від реалізації інноваційних проектів.

Література

1. Дорофеев В. Д. Инновационный менеджмент: учебн. пособ. / В. Д. Дорофеев, В. А. Дресвянников. – Пенза : Изд-во Пенз. гос. ун-та, 2003. – 189 с.
2. Гриньов В. Ф. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / В. Д. Гриньов – К. : МАУП, 2001.
3. Шапиро В. Д. Управление проектами / В. Д. Шапиро. – М. :Юнити, 2004. – 246 с.
4. Попова В. Л. Управление инновационными проектами : учебн. пособ. / Попов В. Л. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 336 с.
5. Лепейко Т. І. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Т. І. Лепейко, В. О. Коюда, С. В. Лукашов. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 440 с.
6. Инновационный процесс в странах развитого капитализма (методы, формы, механизм) / под ред. И. Е. Рудаковой – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 572 с.

Автор

Ю.М.Кара

Науковий керівник

К.е.н., викладач

О.В. Іваненко

Опубліковано в авторській редакції